

Opvattingen over dierenwelzijn in Nederland

- verslag van een publieksenquête -

Projectnummer: 1240

Amsterdam, september 2007

Drs. W. Werkman
Drs. M. Valk
Drs. M. Leineweber

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Doelstelling en probleemstelling	1
1.3	Uitvoering van het onderzoek	1
1.4	Leeswijzer.....	3
2	De resultaten	4
2.1	De basishouding.....	4
2.2	Prioriteiten dierenwelzijn	10
2.3	Specifieke kwesties rond dierenwelzijn.....	12
2.4	Dilemma's rond dierenwelzijn	19
3	Samenvattende conclusies	22

1 Inleiding

Dit rapport bevat de resultaten van een publieksonderzoek over dierenwelzijn dat Ergo, bureau voor markt- en beleidsonderzoek, heeft uitgevoerd in opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst/Dienst Publiek en Communicatie (RVD/DPC) en het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV).

1.1 Achtergrond

Dierenwelzijn staat de laatste jaren nogal in de belangstelling. Het Nederlandse publiek lijkt gevoeliger dan ooit voor het wel en wee van dieren. De aandacht van de samenleving voor het thema wordt gereflecteerd in de beleidsvorming. Momenteel is bij het ministerie van LNV de nota Dierenwelzijn in voorbereiding. Hierin zal een groot aantal onderwerpen aan de orde komen die spelen op het gebied van dierenwelzijn in Nederland.

De nota zal mede gevoed worden door inbreng uit de samenleving. Een van de manieren hiertoe is een enquête onder de Nederlandse bevolking. Door middel van onderzoek naar de percepties van het publiek ten aanzien van dierenwelzijn kan in de beleidsvoorbereiding een meer gefundeerde keuze gemaakt worden voor beleidsprioriteiten. Bovendien is het onderzoek bedoeld om aanknopingspunten te geven voor het communicatiebeleid terzake.

1.2 Doelstelling en probleemstelling

De **onderzoeksdoelstelling** is als volgt geformuleerd:

- *Input leveren voor de nota Dierenwelzijn van LNV en de communicatiestrategie rond deze nota.*

De **probleemstelling** is meerledig:

- *Welke onderwerpen op het gebied van dierenwelzijn leven onder de burgers?*
- *Welke onderwerpen hebben de meeste aandacht en waarop is dit gebaseerd?*
- *Welke onderwerpen verdienen meer of minder prioriteit in de publiekscommunicatie?*

In dit onderzoek is 'dierenwelzijn' als volgt gedefinieerd:

Met dierenwelzijn wordt de lichamelijke gezondheid en het welbevinden van dieren bedoeld. Een algemeen aanvaard idee is dat een dier zich het best voelt in omstandigheden die zo veel mogelijk aansluiten bij het natuurlijke gedrag van het dier en die zo min mogelijk aanleiding geven tot stress, pijn of angst.

Deze omschrijving is ook aan de deelnemers aan het onderzoek kenbaar gemaakt.

1.3 Uitvoering van het onderzoek

Er is een kwantitatief onderzoek uitgevoerd in de vorm van een webenquête. Daartoe is een vragenlijst, die door bureau Ergo in samenspraak met het ministerie van LNV en de RVD/DPC is vastgesteld, voorgelegd aan het onderzoekspanel van Market Response: de Onderzoek Groep. De panelleden zijn telefonisch uitgenodigd voor deelname aan de onli-

ne enquête. Het veldwerk heeft eind augustus/ begin september 2007 plaatsgevonden.

Een representatieve steekproef Nederlandse burgers tussen de 16 en 70 jaar is voor deelname aan het onderzoek uitgenodigd. Er zijn 1776 personen benaderd voor deelname aan het onderzoek. Hiervan hebben in totaal 1016 personen de vragenlijst ingevuld. De respons is daarmee 57%. De respondenten zijn als volgt verdeeld over achtergrondkenmerken.

Tabel 1.1: samenstelling steekproef naar geslacht, leeftijd en opleidingsniveau

Netto steekproef = 1016					
Geslacht		Leeftijd		Opleiding	
Man	44%	16-34 jaar	24%	Hoog	36%
Vrouw	56%	35-54 jaar	50%	Midden	37%
		> 55 jaar	26%	Laag	27%

Ook is nagestreefd spreiding naar regio en urbanisatiegraad te bewerkstelligen. Daarbij is de regio-indeling van Nielsen gevolgd.

- Nielsen I: de 3 grote steden plus randgemeenten
- Nielsen II: Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht
- Nielsen III: Groningen Friesland en Drenthe
- Nielsen IV: Overijssel, Gelderland en Flevoland
- Nielsen V: Zeeland, Noord-Brabant en Limburg

Tabel 1.2: samenstelling steekproef naar regio en verstedelijking

Netto steekproef = 1016			
Regio		Verstedelijking	
Nielsen I	15%	Zeer sterk stedelijk	16%
Nielsen II	28%	Sterk stedelijk	23%
Nielsen III	12%	Matig stedelijk	23%
Nielsen IV	19%	Weinig stedelijk	21%
Nielsen V	27%	Niet stedelijk	17%

Herweging

In de gerealiseerde steekproef blijken lager opgeleide mannen te zijn ondervertegenwoordigd. Om de resultaten van de enquête representatief te maken voor de Nederlandse bevolking zijn de data herwogen.

Ter aanvulling op de bovenstaande achtergrondgegevens, zijn in het onderzoek nog andere gegevens van respondenten verzameld, die met het oog op het onderzoeksthema relevant zijn. Het betreft:

- Koopgedrag vlees: geen vlees (vegetarisch), alleen diervriendelijk geproduceerd vlees (scharrelvlees) of vlees op basis van kwaliteit/prijs
- In het bezit van één of meerdere huisdieren
- Lidmaatschap van een organisatie op gebied van dierenbescherming/ dierenwelzijn

De volgende tabel laat de verdeling zien over deze kenmerken

Tabel 1.3: kenmerken steekproef

Netto steekproef = 1016					
Koopedrag vlees		Lidmaatschap organisatie		Bezit huisdieren	
Vegetarisch	3%	Ja	46%	Ja	63%
Diervriendelijk	23%	Nee	54%	Nee	37%
Prijs/kwaliteit	74%				

Opvallend is het grote aantal respondenten dat lid is van een dierenbeschermingsorganisatie; vooral de steun voor het Wereld Natuur Fonds (30%) en de Dierenbescherming (13%) onder de respondenten is aanzienlijk. We stellen vast dat de steekproef op deze kenmerken enigszins afwijkt van de werkelijke situatie waarin de steun voor het WNF lager is (volgens indicatieve cijfers: 14%). Mogelijk dat het onderwerp van de enquête deze categorie respondenten iets meer aanspreekt dan andere panelleden of dat er sprake is van sociaal-wenselijke antwoorden.

Het percentage respondenten met een huisdier is redelijk in overeenstemming met de werkelijke situatie in Nederland (in meer dan de helft van huishoudens zijn één of meerdere huisdieren aanwezig). Het aandeel vegetariërs in de steekproef komt redelijk overeen met hun werkelijke aandeel in de Nederlandse bevolking (ongeveer 5%).

Indien zich opvallende (significante) verschillen voordoen tussen groepen met uiteenlopende achtergrondkenmerken, worden deze in de rapportage vermeld.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk worden de resultaten van de enquête beschreven. Daarbij wordt grotendeels de volgorde aangehouden van de vragenlijst die aan de respondenten is voorgelegd. Eerst is nagegaan waaraan men spontaan denkt bij het begrip 'dierenwelzijn'; de resultaten zijn beschreven in paragraaf 2.1. Vervolgens is gevraagd in welke sectoren men vindt of vermoedt dat het dierenwelzijn onder druk staat (zie paragraaf 2.2). In het derde onderdeel van de vragenlijst is aan de respondenten een groot aantal 'kwesties' voorgelegd waarover nadere vragen zijn gesteld. De resultaten zijn weergegeven in paragraaf 2.3. Tot slot is aan de respondenten een aantal dilemma's voorgelegd. De reacties van de respondenten hierop staan beschreven in paragraaf 2.4. De rapportage wordt afgesloten met een concluderend hoofdstuk.

2 De resultaten

2.1 De basishouding

In deze paragraaf wordt weergegeven welke associaties de Nederlandse burger heeft bij de term 'dierenwelzijn' en hoe men oordeelt over het belang van het onderwerp.

2.1.1 Eerste associaties met het onderwerp

Allereerst zijn spontane associaties met dierenwelzijn geïnterviewd. Daartoe is de volgende open vraag voorgelegd:

Als u denkt aan het welzijn van dieren in Nederland en aan situaties waarin het welzijn van dieren eventueel te wensen overlaat, waaraan denkt u dan?

69% van de respondenten heeft deze vraag beantwoord. Dat betekent dat een derde van de steekproef (31%) deze vraag heeft open gelaten. Kennelijk kunnen (of willen) deze respondenten niet zelf spontaan een situatie benoemen waarin het welzijn van dieren wordt bedreigd. In een nadere analyse is gekeken naar hun antwoorden op verschillende vragen in de enquête. Hieruit blijkt dat deze groep 'dierenwelzijn' een relatief minder belangrijk onderwerp vindt waar men bovendien gemiddeld genomen ook minder over weet.

De antwoorden van de respondenten zijn uiteenlopend en in allerlei variaties onder woorden gebracht. Bij de analyse is getracht de veelheid aan reacties terug te brengen tot een overzichtelijk aantal rubrieken of thema's. Het resultaat is hierna gegeven. De thema's zijn gerangschikt van meest naar minst genoemd. Naast een beknopte beschrijving van de genoemde onderwerpen is, ter illustratie, een bloemlezing van de letterlijke antwoorden opgenomen.

1. Bio-industrie

De grootste groep, ongeveer 28% van alle respondenten (n=1016), noemt spontaan een situatie die te maken heeft met de intensieve veehouderij (veelal aangeduid met bio-industrie). Men denkt hierbij meestal aan kippen en varkens, een aantal keren worden ook (kist)kalveren aangehaald. Uit hetgeen respondenten omschrijven komt duidelijk naar voren dat men de huidige situatie in de bio-industrie zeer zorgelijk vindt. De dieren hebben onvoldoende ruimte en zitten te dicht op elkaar (zoals in de legbatterij). Ook is men van mening dat de dieren naar buiten moeten kunnen. Een aantal respondenten noemt ook de varkensflats waarover in de media veel gediscussieerd wordt; een nieuw element waarvan de diervriendelijkheid dubieus is.

"Vreselijk, die grote schuren vol met opeen gepakte biggen en varkens. Dit geldt natuurlijk ook voor kippen."

"Ik maak me zorgen over de bio-industrie, waarbij runderen, varkens, pluimvee gehouden worden in een voor deze dieren te kleine leefomgeving en waarbij het beleid erop is gericht deze dieren door het toedienen van medicatie in een zo kort mogelijke periode 'productierijp' te krijgen."

"Ik denk aan kippen die in zes weken slachtklaar worden gemest. En, ik denk aan varkens, intelligente dieren, die in ijtempo worden vetgemest, zonder ooit hun natuurlijke habitat te hebben gezien."

“Ik denk aan melkvee in etagestallen, pluimvee in legbatterijen, mestvarkens en mestkuikens.”

2. Veetransport (door 17% van de respondenten spontaan genoemd)

Het vervoer van vee naar slachthuizen is een tweede grote bron van zorg. Volgens de respondenten zitten er te veel dieren te dicht op elkaar in vrachtwagens over te lange afstanden. Veelvuldig worden door respondenten termen als ‘wreed’ en ‘mishandeling’ gebruikt. Men pleit voor betere regelgeving op dat vlak alsook betere controle. Ergo kan zich niet aan de indruk onttrekken dat de zorg op dit punt enigszins beïnvloed is door de media-aandacht over incidenten die ten tijde van de uitvoering van deze enquête hebben plaats gevonden. In de opmerkingen wordt hier een aantal keren letterlijk naar verwezen.

“Ik denk aan veetransporteurs die alleen aan eigen (financieel) gewin denken, zoals transporten die de afgelopen weken in het nieuws zijn gekomen.”

“Dierentransport dat te wensen overlaat: te veel pony's in een vrachtauto, bloed dat uit de veewagen met varkens komt druipen.”

“Veevervoer naar het buitenland waarbij te veel dieren opeen gepropt worden. De transporten stoppen niet onderweg, de beesten krijgen geen eten en trappen elkaar dood.”

“Ik krijg altijd een heel unheimlich gevoel als ik op de weg weer zo een vrachtwagen met levende beesten, op weg naar het abattoir, inhaal. Deze beesten hebben eigenlijk geen leven gehad en gaan in erbarmelijke toestand naar een zekere dood. Varkens zijn intelligente dieren, hoe beleven zij dit transport?”

“Dierentransporten door heel Europa moeten verboden worden!”

3. Huisdieren (door 17% genoemd)

De verzorging van huisdieren laat nogal te wensen over volgens menig respondent. Er worden uiteenlopende voorbeelden genoemd van verwaarloosde huisdieren die niet de zorg en aandacht krijgen die ze nodig hebben. Het gaat daarbij over honden die te weinig buiten komen, kooitjes van konijnen die onvoldoende verschoond worden en dieren die vereenzamen op een flat. Daarbij merken velen op dat de aanschaf vaak *ondoordacht* plaatsvindt, met gevolgen als het ‘dumpen’ van het dier bij een asiel als de vakantie is angebroken.

“Ik vind dat mensen eerst eens goed na moeten denken voordat ze overgaan tot het nemen van een huisdier. Als je in de asiels kijkt of de krant leest, dan word je geconfronteerd met mensen die wat mij betreft nog geen plantje mogen verzorgen. Want ook die hebben voeding en aandacht nodig.”

“Ik vind dat mensen die een hond willen ‘nemen’ eerst een cursus moeten volgen hoe je een hond moet behandelen.”

“Ik denk aan oude dames met te veel honden of katten.”

“Huisdieren worden vaak niet goed verzorgd. Zo worden ze overvoerd en moeten als dikke mormels door het leven.”

“De vele huisdieren die in huis gehaald worden om de kinderen een plezier te doen, maar al snel niet meer door diezelfde kinderen bekeken worden.”

4. Dierenmishandeling (door 10% genoemd)

Een ander onderwerp dat regelmatig ter sprake komt is dierenmishandeling. De respondenten benoemen dan niet altijd het dier of de sector waar het om gaat, maar spreken veelal van dierenmishandeling in het algemeen. Er wordt opgemerkt dat dierenmishandeling harder aangepakt zou moeten worden.

“Ik denk dan situaties waarin dieren worden mishandeld, dit kan zowel geestelijke als ook lichamelijke mishandeling zijn.”

“Gemartelde dieren waar dan ook. En: sex met dieren.”

“Het pesten van dieren, moedwillig verwonden van dieren met stokken of messen waardoor dieren veel pijn lijden.”

“Het mishandelen van een weerloos dier moet even zwaar gestraft worden dan dat van een mens. Een dier kan zich immers niet verweren.”

5. Proefdieren (door 8% genoemd)

Er zijn nogal wat respondenten die in deze enquête bezwaar maken tegen het gebruik van proefdieren. Een aantal van hen maakt hierbij een duidelijk onderscheid tussen het gebruik van dierproeven voor het testen van cosmetica versus het testen van geneesmiddelen. In het belang van de volksgezondheid is men geneigd het laatste te accepteren.

“Ik denk vooral aan het gebruik van proefdieren. Als ik lees over muizen waarbij diepe wonden op de huid worden gemaakt om te zien of het haar daarbij ook weer gaat groeien, dan noem ik dat schandig.”

“Dierproeven dienen tot het uiterste beperkt te blijven. In de cosmetische industrie moet het verboden worden.”

“Proefdieren die gebruikt worden voor het testen van producten die niet essentieel zijn voor het leven van de mens (bijvoorbeeld cosmetica).”

6. Overig

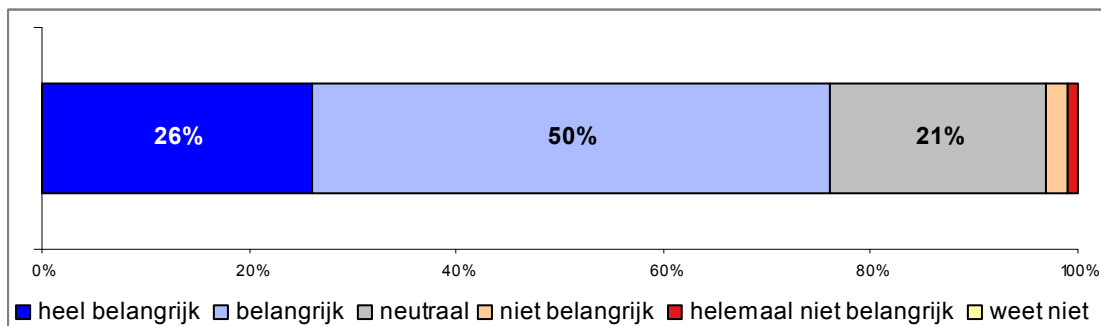
Naast bovengenoemde onderwerpen is er nog een aantal ontwerpen dat door minder grote groepen respondenten wordt genoemd (tekens minder dan 5%). De onderwerpen zijn:

- Het fokken van dieren voor het bont
- Het fokken van honden (broedfokkers)
- Verzorging van paarden
- Dieren in het circus en in de dierentuin
- Hobbydieren (paarden, geiten, etc.)
- Plezierjacht

2.1.2 Belang van het onderwerp

Aan de respondenten is gevraagd hoe belangrijk ze het onderwerp dierenwelzijn vinden.

Grafiek 2.1: het belang van dierenwelzijn (n=1016)

De grafiek geeft weer dat veel respondenten belang hechten aan het onderwerp dierenwelzijn; meer dan driekwart van alle respondenten (76%) vindt het thema belangrijk tot heel belangrijk.

Verschillen tussen groepen

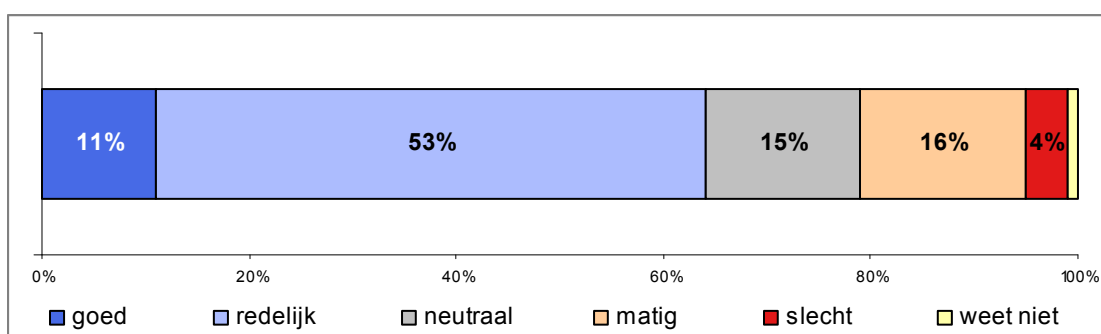
De volgende groepen vinden het onderwerp dierenwelzijn vaker 'heel belangrijk':

- Vrouwen (32%)
- Lager opgeleiden (31%)
- Respondenten die diervriendelijk geproduceerd vlees kopen (45%)
- Respondenten die lid zijn van een organisatie op het gebied van dierenwelzijn (36%)
- Respondenten die huisdieren bezitten (33%)

2.1.3 Hoe is de situatie in Nederland?

Tevens is aan respondenten gevraagd hoe zij denken dat het gesteld is met het dierenwelzijn in Nederland.

Grafiek 2.2: hoe is het gesteld met het dierenwelzijn in Nederland? (n=1016)

Zoals de figuur laat zien, is het oordeel over het dierenwelzijn in Nederland vrij genuanceerd. Een minderheid vindt dat het met het dierenwelzijn in ons land goed gesteld is en eveneens een minderheid oordeelt dat het juist slecht gaat; de meerderheid houdt het op redelijk, neutraal of matig.

Verschillen tussen groepen

De volgende groepen zijn het meest kritisch over het dierenwelzijn:

- Leden van organisaties op het gebied van dierenwelzijn
- Vegetariërs

Toelichting op het oordeel over de situatie in Nederland

De respondenten is gevraagd om een toelichting op hun antwoord. Hieronder staat een korte samenvatting per antwoordcategorie.

Het is goed gesteld met het dierenwelzijn in Nederland.

Deze respondenten vinden dat er in Nederland in het algemeen goed voor dieren gezorgd wordt. Mensen, de eigenaren, zelf zorgen ervoor dat dieren niks tekort komen qua voeding en verzorging. Men spreekt dan vooral over de huisdieren. Tevens wordt meerdere malen aangehaald dat er voldoende voorzieningen zijn zoals dierenasiels en dierenambulances. Volgens deze respondenten zijn er in Nederland voldoende regels en vinden er regelmatig controles plaats, die het dierenwelzijn ten goede komen. Daarbij trekt een aantal respondenten een vergelijking met het buitenland en heeft men het idee dat het in Nederland stukken beter gaat dan in andere delen van de wereld.

“Boeren en andere mensen die met dieren werken, hebben hart voor de dieren.”

“Er is in Nederland strenge wet- en regelgeving voor bedrijven, waar ook op gecontroleerd wordt. Natuurlijk zijn er uitzonderingen, maar over het algemeen wordt er goed voor de dieren gezorgd.”

“Er is natuurlijk wel een verschil tussen mensen die dieren houden als liefhebber en zij die dieren voor de productie houden. Toch zal ook de laatste groep goed voor de dieren zorgen, dat bevordert immers de productie.”

Het is redelijk gesteld met het dierenwelzijn in Nederland.

Uit de toelichtingen van deze respondenten komt naar voren dat men vindt dat het steeds beter gaat met het dierenwelzijn, omdat er meer aandacht voor is en steeds meer regelgeving. Echter, ook wordt gezegd dat het nog altijd veel beter kan, vooral in de bio-industrie. Men pleit voor strengere controle op naleving van de regels en strengere straffen voor dierenmishandeling. Een aantal respondenten wijst op het verschil tussen beeldvorming en werkelijkheid. Volgens hen vragen de media vooral aandacht voor excessen, terwijl het over het algemeen best goed gaat met het dierenwelzijn.

“Er wordt steeds meer gedaan om dieren een dierwaardig leven te geven.”

“De meeste mensen zorgen volgens mij goed voor hun beestjes, de uitzonderingen halen het nieuws en raken daardoor bekend. Als het goed gaat, hoor je niets.”

“Op het gebied van dierenmishandeling zou strenger moeten worden opgetreden. Nu krijg je er zelden een gevangenisstraf voor.”

Het is matig tot slecht gesteld met het dierenwelzijn in Nederland.

Volgens deze respondenten is het vooral slecht gesteld met het dierenwelzijn in de bio-industrie. Dit kwam al eerder naar voren bij de eerste associaties bij het onderwerp dierenwelzijn (zie paragraaf 2.1.1). Men spreekt schande van de krappe huisvesting, de legbatterij en de diertransporten. Meerdere malen wordt aangehaald dat ‘winst maken’ belangrijker is dan ‘goed zorgen voor de dieren’. Naast de bio-industrie worden ook huisdieren genoemd waarvan de verzorging te wensen overlaat.

“De bio-industrie is totaal doorgeslagen!”

“Men is erg begaan met dieren, totdat het geld kost.”

“Zolang wij met dieren omgaan op een manier alsof zij geen gevoel hebben, is matig eigenlijk nog te vriendelijk.”

“De meeste honden en katten hebben een hondenleven.”

2.1.4 Bekendheid met het onderwerp

Aan de respondenten is gevraagd of men naar eigen inschatting voldoende weet over het welzijn van dieren in Nederland.

Tabel 2.1: weet men voldoende van dierenwelzijn?

	Totaal (n=1016)
Ja	32%
Nee	45%
Weet niet	23%

Een derde van alle respondenten zegt voldoende kennis te hebben over dierenwelzijn. Een meerderheid is dus sceptisch over de eigen kennis over het onderwerp of weet de vraag niet te beantwoorden.

Verschillen tussen groepen

De volgende groepen geven vaker aan dat ze over voldoende kennis beschikken met betrekking tot dierenwelzijn:

- Mannen (36% ja)
- Hoger opgeleiden (38% ja)

2.1.5 Doet de overheid voldoende?

Ook is gepeild hoe men denkt over de overheid inzake dierenwelzijn: schenkt de overheid voldoende aandacht aan het welzijn van dieren?

Tabel 2.2: is er voldoende aandacht van de overheid voor dierenwelzijn?

	Totaal (n=1016)
Ja	29%
Nee	47%
Weet niet	24%

Bijna de helft van de respondenten vindt dat de overheid *onvoldoende* aandacht heeft voor dierenwelzijn. Veel respondenten vinden het weliswaar positief dat er regels worden gesteld door de overheid, maar kennelijk is dat in de ogen van een substantieel aantal mensen (nog) niet genoeg.

Verschillen tussen groepen

De volgende groepen zijn het meest kritisch ten opzichte van de overheid wat betreft de aandacht voor dierenwelzijn:

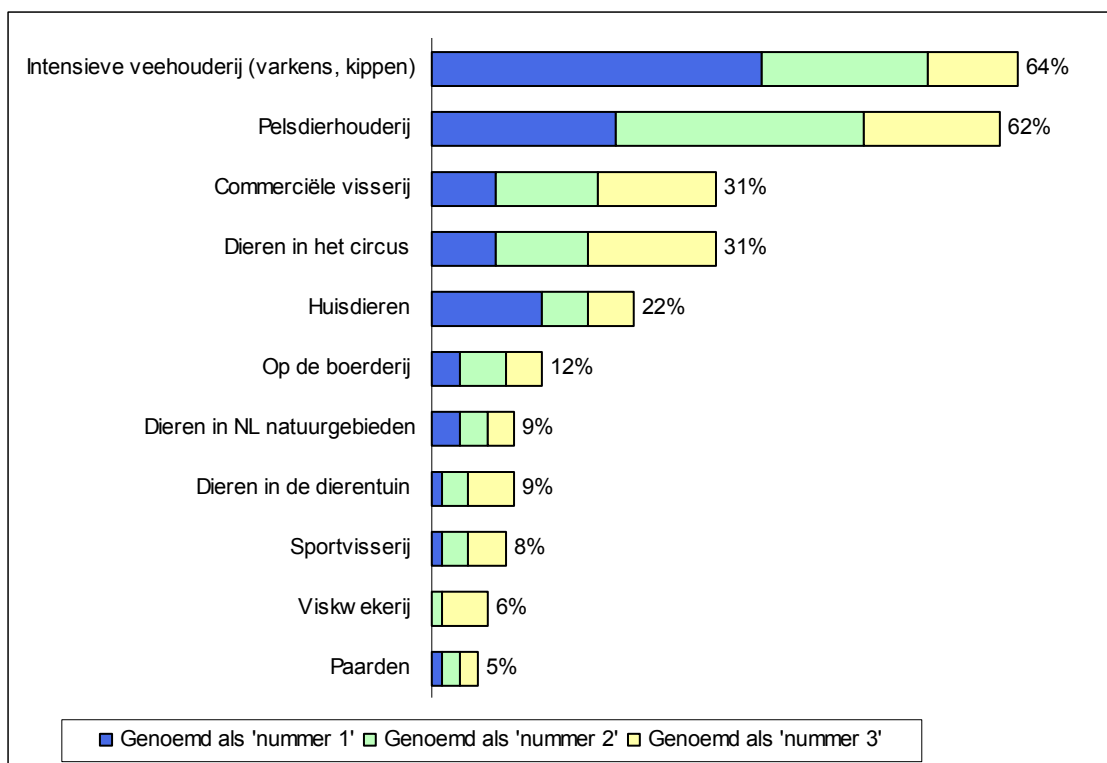
- Respondenten die diervriendelijk geproduceerd vlees kopen (70% zegt nee)
- Leden van een organisatie op het gebied van dierenbescherming (53% zegt nee)

2.2 Prioriteiten dierenwelzijn

Aan de respondenten is halverwege de enquête een lijst met dieren en sectoren voorgelegd en gevraagd bij welke hiervan het dierenwelzijn *het meest in geding* is. De respondenten moesten uiteindelijk drie thema's kiezen: bij welke dieren en sectoren is de situatie het meest *zorgwekkend*, wat komt op de tweede plaats en wat op de derde plaats?

De resultaten zijn weergegeven in figuur 2.3, waarbij de verschillende kleuren aangeven hoe vaak een bepaald dier of sector in termen van 'zorgwekkendheid' op de eerste, tweede of derde plaats is genoemd. Het percentage aan de rechterkant geeft het totaal van de gekleurde staven aan.

Figuur 2.3: waar is dierenwelzijn het meest zorgwekkend? (n=1016)

Uit bovenstaande grafiek wordt duidelijk dat de respondenten de intensieve veehouderij als de sector zien waar het dierenwelzijn het meest in het geding is, op de voet gevolgd door de pelsdierhouderij. Met enige afstand volgen de commerciële visserij, de dieren in het circus en huisdieren. De overige dieren of sectoren worden in geringere mate genoemd als zijnde zorgwekkend wat betreft het welzijn van de dieren.

Deze resultaten wijken op een aantal punten af van de eerste open inventarisatie (zie paragraaf 2.1.1). De pelsdierhouderij werd niet vaak *spontaan* genoemd als men denkt aan situaties waarin het dierenwelzijn te wensen overlaat. Als de sector wordt voorgelegd ter beoordeling, blijken de respondenten het een zorgwekkende sector te vinden. Bij huisdieren is het omgekeerde het geval. Gevraagd naar spontane reacties kwamen veel voorbeelden van slechte verzorging van huisdieren naar voren; temidden van veel andere sectoren eindigen de huisdieren 'slechts' op een vijfde plaats.

Verschillen tussen groepen

Er doen zich weinig verschillen voor tussen respondenten met uiteenlopende achtergronden bij het aangeven van de prioriteiten. Het enige verschil is dat hoger opgeleiden de intensieve veehouderij vaker op de eerste plaats zetten (48%), evenals respondenten die lid zijn van een organisatie op het gebied van dierenwelzijn (40%).

Toelichting op prioriteit

De respondenten hebben een toelichting gegeven bij het dier of de sector die zij beschouwen als meest zorgwekkend. Hieronder staat een korte samenvatting van deze toelichtingen bij de meest belangrijke thema's. Het overzicht is beperkt tot de thema's die niet eerder uitgebreid zijn beschreven.

Pelsdierhouderij

Respondenten die pelsdierhouderij een ernstige aantasting van het dierenwelzijn vinden, spreken veelal van kleine hokken waarin de dieren in slechte omstandigheden moeten leven. Tevens is men het er niet mee eens dat deze dieren alleen gefokt worden voor het bont. Bont wordt gezien als een overbodig luxe-artikel met voldoende alternatieven.

“Het is zielig om beesten te fokken die hun ‘jas uit moeten doen’ voor ons plezier.”

“Er zijn genoeg alternatieven te vinden voor bont zonder dat daar dieren voor worden mishandeld.”

“Compleet doelloos!”

Commerciële visserij

Overbevissing is een groot probleem volgens velen. De zeeën worden leeggevist, zo wordt gesteld, met het uitsterven van vissoorten en met schade aan het ecosysteem als gevolg. Het vissen met grote netten levert veel bijvangst op. Deze vissen, en ook zeezoogdieren als dolfijnen, worden gewond of dood weer teruggegooid: een kwalijke zaak. Ook de langzame dood van de gevangen vissen wordt een aantal keer aangehaald.

“De vissen sterven een langzame dood als ze op het dek van een schip liggen. Ook is er veel nevenvangst die onnodig sterft en niet geconsumeerd wordt.”

“Kijk alleen maar naar de stand van de paling. Paling dreigt een beschermde diersoort te worden. Ook wordt kabeljauw veel te jong gevangen.”

“Het is de hebzucht van de mens. Enorme hoeveelheden vis worden uit de zee gehaald zonder over de consequenties na te denken. Dom, dom, dom.”

Dieren in het circus

Er zijn verschillende redenen waarom respondenten vinden dat het welzijn van circusdieren in het geding is. Ten eerste spreekt men van het onnatuurlijke gedrag van de dieren; dieren horen geen kunstjes te doen en daarbij is de manier om de dieren te trainen evenmin diervriendelijk. Ook vindt men het zielig dat de grote dieren in kleine hokken zitten opgesloten. Het constante vervoer van de dieren is een andere nog een bron van zorg.

“Deze dieren worden alleen maar voor het vermaak misbruikt. Als ze niet meer voldoen, worden ze verwaarloosd omdat ze geen geld meer opbrengen.”

“Dieren zijn niet geschapen om over touwtjes te lopen of andere kunstjes te doen.”

“Ik denk dat het voor deze dieren niet altijd prettig is om zo vaak vervoerd te worden en dat ze in te kleine kooien zitten.”

“De dieren zijn opgesloten, terwijl ze eigenlijk in de vrije natuur thuis horen.”

2.3 Specifieke kwesties rond dierenwelzijn

2.3.1 Wat weet men en wat vindt men van een aantal kwesties?

Er zijn in totaal 24 kwesties rond dierenwelzijn aan de respondenten voorgelegd. Daarbij is per kwestie steeds het volgende gevraagd:

In hoeverre bent u op de hoogte van de discussie over deze kwestie?
(1=nooit van gehoord, 7 = weet ik alles van)

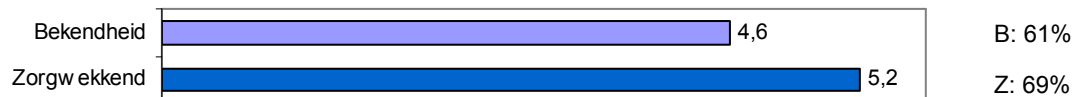
In hoeverre vindt u dat de betreffende kwestie momenteel in Nederland een zorgwekkende aantasting van het dierenwelzijn is, en waarvoor een oplossing gezocht moet worden?
(1=helemaal niet zorgwekkend, 7=zeer zorgwekkend)

Vanwege het grote aantal kwesties is elke respondent (gerandomiseerd) over de helft van de issues bevraged. Dit betekent dat elke kwestie ongeveer 500 keer is beoordeeld.

Hierna wordt per kwestie aangegeven wat de gemiddelde scores zijn voor bekendheid en 'zorgwekkendheid'. Hoe hoger de score, hoe meer de respondenten zeggen bekend te zijn met de situatie en hoe meer zorgwekkend men de kwestie vindt. Let wel, er is gebruik gemaakt van een 7-puntschaal: 3,5 vormt dus de middenpositie. Ter aanvulling is, rechts naast de figuren, opgenomen wat het *percentage* respondenten is dat zegt met de kwestie bekend te zijn (B), respectievelijk de kwestie zorgzeggend vindt (Z). Het gaat daarbij steeds om de antwoorden 5, 6 en 7 op de 7-puntschaal. Hieronder volgt een overzicht van de kwesties gerangschikt van **meest naar minst zorgwekkend**.

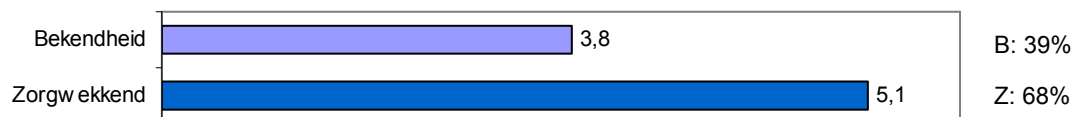
1. Lange afstandstransporten van varkens en kalveren

Kalveren en varkens, en ook andere dieren, worden in vrachtauto's getransporteerd naar fokbedrijven en slachthuizen in het buitenland. Over het welzijn van de dieren tijdens langere transporten wordt wisselend geoordeeld.

2. Honden fokken op uiterlijke kenmerken

Er kan gediscussieerd worden in hoeverre het aanvaardbaar is om hondenrassen op bepaalde extreme uiterlijke kenmerken te fokken, wat kan leiden tot gezondheidsproblemen bij deze dieren. Heel platte snuiten bijvoorbeeld bemoeilijken het ademen.

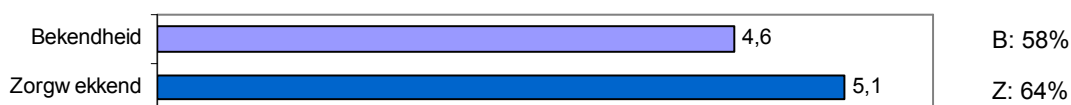
3. Castreren van biggen

In de intensieve varkenshouderij worden biggen in Nederland onverdoofd gecastreerd. Het castreren wordt gedaan omdat anders het vlees een bepaalde geur kan krijgen. Er wordt wisselend gedacht over de vraag of het onverdoofd castreren toegestaan moet blijven.

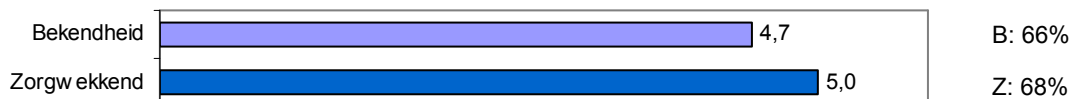
4. Dieren houden voor het bont

Er wordt wisselend gedacht over de vraag of dieren gefokt mogen worden alleen voor het bont.

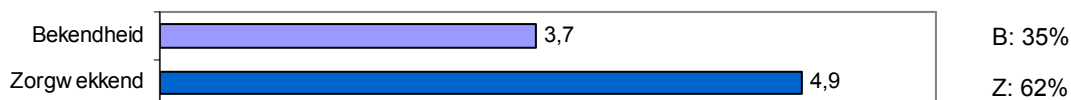
5. Ruimte voor kippen en varkens

In de intensieve veehouderij hebben kippen en varkens niet zoveel leefruimte. Of de ruimte per dier voldoende is uit oogpunt van dierenwelzijn, staat ter discussie.

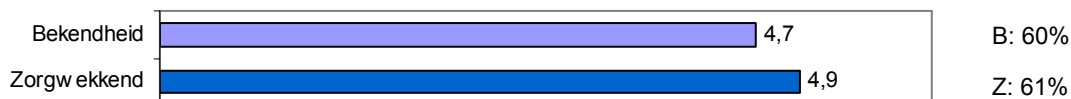
6. Het welzijn van vleeskuikens

Vleeskuikens (kippen die worden gehouden voor het vlees) zijn van een kippenras dat zo gefokt is dat ze binnen 6 weken op gewicht zijn voor de slacht, terwijl dat van oorsprong 14 weken is. Er bestaat discussie over het welzijn van deze kippen, vooral omdat het skelet van de dieren het lichaamsgewicht uiteindelijk niet kan dragen.

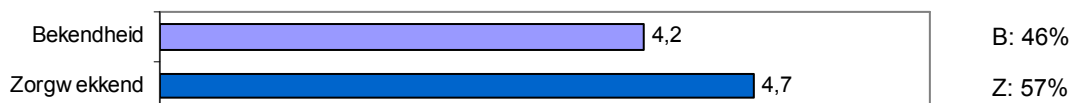
7. Het welzijn van legkippen in kooien

Er wordt verschillend gedacht over het welzijn van legkippen die in kooien worden gehouden.

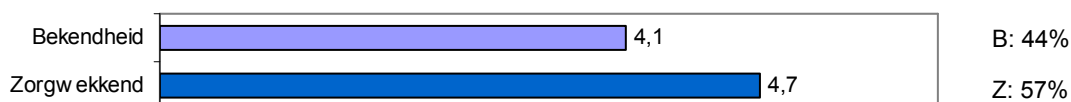
8. Mogelijkheid voor kippen en varkens om naar buiten te gaan

In de intensieve veehouderij bestaat er discussie of kippen en varkens de mogelijkheid moeten hebben om naar buiten te gaan.

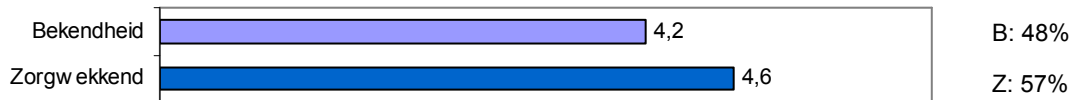
9. Couperen van staarten en dergelijke maatregelen

Er bestaat discussie over bepaalde ingrepen bij dieren in de intensieve veehouderij (kippen en varkens), zoals het kappen van snavels en het couperen (knippen) van staarten. Als deze ingrepen niet worden gedaan, kunnen de dieren elkaar verwonden.

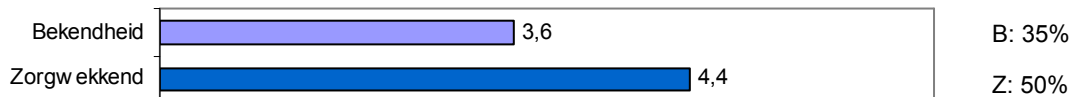
10. Op stal houden van koeien

Er bestaat discussie over het welzijn van koeien die permanent op stal worden gehouden. Volgens sommigen horen koeien namelijk in de wei, omdat het van nature grazers zijn.

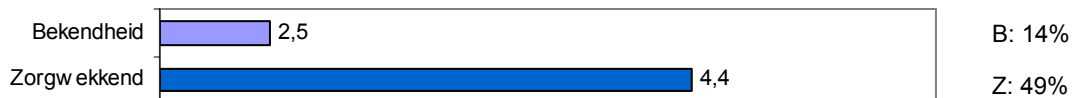
11. Het doden van eendagskuikens

Er wordt gediscussieerd of het aanvaardbaar is wat er met eendagskuikens in bedrijven met legkippen (voor de eieren) gebeurt. De mannelijke kuikens zullen uiteraard geen eieren leggen, zijn ook niet geschikt als vleeskip en worden daarom meteen gedood.

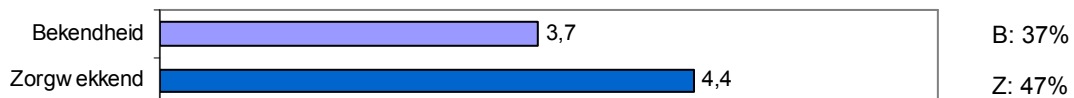
12. Het fokken van dikbil-koeien

Het is de vraag of het aanvaardbaar is om dikbil-koeien te fokken voor de vleesproductie. Gefokte dikbil-koeien kunnen niet natuurlijk bevallen en daarom wordt noodgedwongen een keizersnede toegepast. Dit gaat ten koste van de levensduur van de koe.

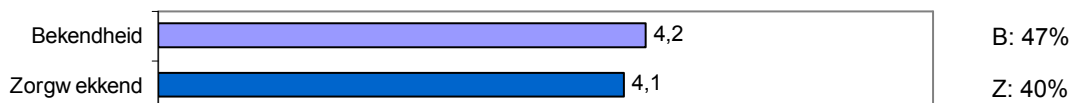
13. Dodingsmethoden van gevangen vis

Er wordt wisselend geoordeeld over de wijze waarop vis (op zee gevangen) wordt gedood. De vissen worden gevangen in grote netten, waarbij een groot deel van de vissen sterft. De overige vissen spartellen op het droge tot ze dood zijn.

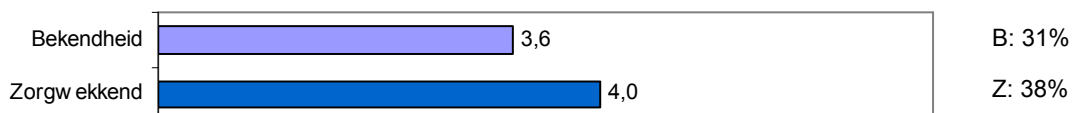
14. Wilde dieren in het circus

Er wordt wisselend geoordeeld of het aanvaardbaar is dat grote zoogdieren (olifanten, tijgers, leeuwen, beren) optreden (kunstjes doen) in het circus om mensen te vermaken.

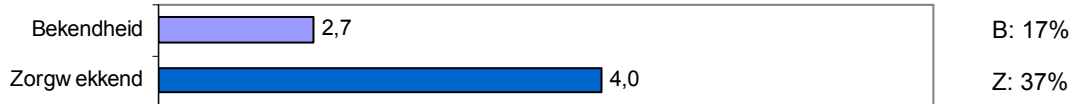
15. Huisvesting van circusdieren

Er bestaat discussie of de huisvesting van circusdieren (olifanten, tijgers, leeuwen) voldoende diervriendelijk is.

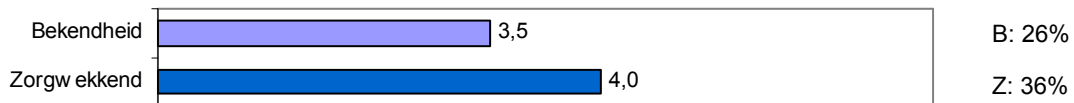
16. Levensomstandigheden van kweekvis

Er wordt wisselend geoordeeld over de levensomstandigheden van vis in kweekvijvers, bijvoorbeeld met betrekking tot de hoeveelheid ruimte per dier en de wijze waarop de dieren worden gedood. Palingen bijvoorbeeld worden traditiegetrouw gedood door ze in zout te leggen.

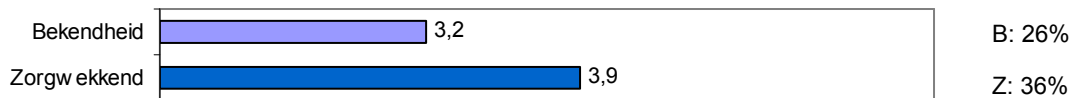
17. Circusdieren op transport

Circusdieren gaan per definitie regelmatig op transport. De vraag is in hoeverre deze transporten strijdig zijn met het welzijn van de dieren.

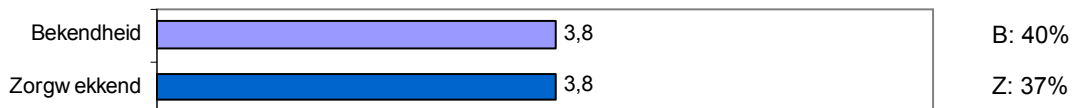
18. Beschutting van dieren in de wei

Er wordt wisselend gedacht over de vraag of dieren in de wei in Nederland wel genoeg beschutting kunnen vinden tegen (toenemend) extreme weersomstandigheden (zon en regen).

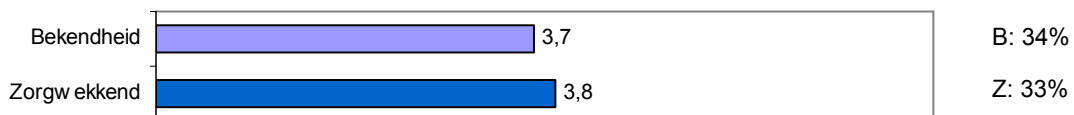
19. Voeding van honden & katten

Er wordt wisselend gedacht over het consumptiepatroon dat honden en katten wordt opgedrongen (bijvoorbeeld 'met de pot mee-eten', snoepen), waardoor deze dieren te dik worden.

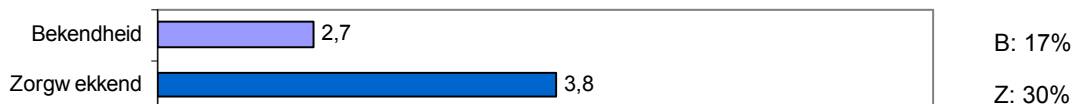
20. Leefomstandigheden van huisdieren

Het kan ter discussie gesteld worden of het houden van huisdieren (zoals honden, konijnen, papegaaien) in overeenstemming is met het natuurlijke gedrag van deze dieren (honden die weinig lichaamsbeweging krijgen, konijnen en papegaaien (groepsdieren) alleen in een kooi, enzovoort).

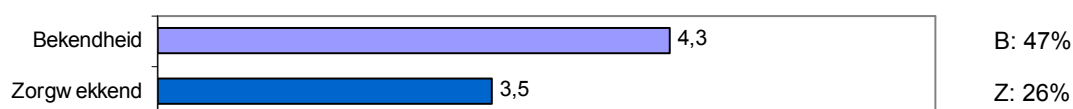
21. Huisvesting paarden

Veel paarden in Nederland staan alleen (in hun eentje) in de wei en op stal. Er wordt wisselend geoordeeld over de vraag of paarden (die van nature in kuddes leven) wel gelukkig kunnen zijn in hun eentje. De praktijk wijst uit dat paarden die eenzaam zijn zich vreemd kunnen gedragen.

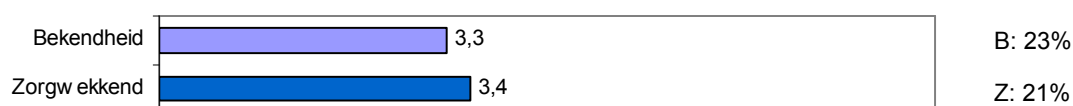
22. Jagen om het wild te beheren

Er wordt wisselend geoordeeld over nut en noodzaak om dieren af te laten schieten door jagers, om op die manier ervoor te zorgen dat het aantal dieren in evenwicht blijft met de natuurlijke omgeving (wildbeheer).

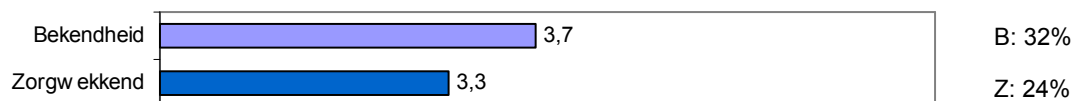
23. Grote zoogdieren in de dierentuin

Er wordt wisselend geoordeeld over het dierenwelzijn, vooral van grote zoogdieren, in dierentuinen.

24. Sportvisserij

Sportvisserij: er bestaat een discussie in Nederland over de vraag of het (voor de ontspanning) vangen van vissen (met hengel en haak) wel opweegt tegen de belangen van dierenwelzijn.

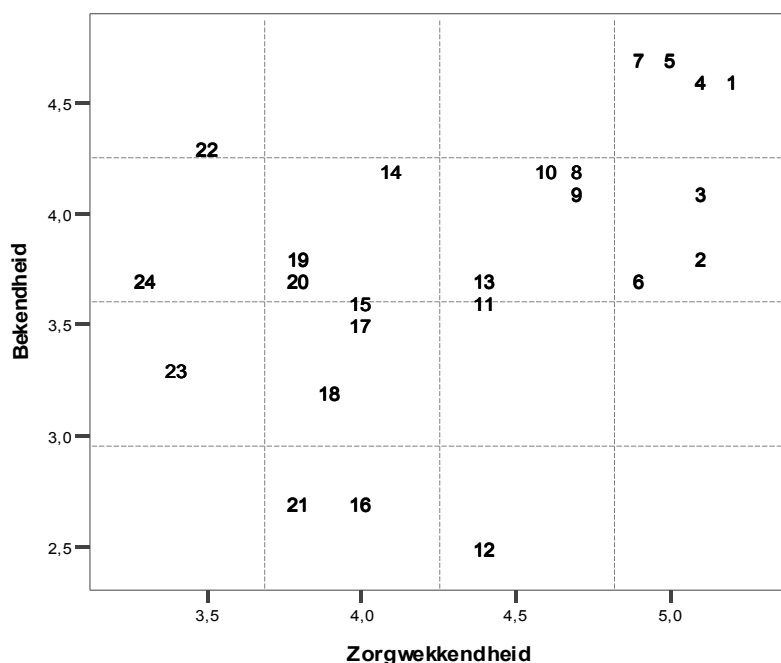
De bevindingen wijzen uit dat vooral kwesties die betrekking hebben op de intensieve (pluim-)veehouderij als zorgwekkend worden gezien. Bovenaan staat de problematiek rond het vervoer van vee. Dit resultaat kan volgens Ergo, zoals eerder gezegd, niet los worden gezien van de actualiteit. Daarnaast vindt men met name het doorfokken van honden op speciale kenmerken en de pelshouderij, dubieuze praktijken.

De respondenten maken zich het minst druk om de sportvisserij, de dieren in de dierentuin, jagen voor wildbeheer en de eenzame paarden in de wei. Men maakt een duidelijk onderscheid tussen circusdieren en dieren in de dierentuin. In paragraaf 2.2 kwam ook al eerder naar voren dat men de situatie van circusdieren veel ernstiger vindt.

2.3.2 Bekendheid versus zorgwekkendheid

In de volgende figuur zijn de kwesties nog eens weergegeven. In de figuur wordt de bekendheid met de kwestie afgezet tegenover hoe zorgwekkend men de kwestie vindt.

Figuur 2.4: urgentie kwesties rond dierenwelzijn (n=1016)

1. Lange afstandstransporten van varkens en kalveren	13. Dodingsmethoden van gevangen vis
2. Honden fokken op uiterlijke kenmerken	14. Wilde dieren in het circus
3. Castreren van biggen	15. Huisvesting van circusdieren
4. Dieren houden voor het bont	16. Levensomstandigheden van kweekvis
5. Ruimte voor kippen en varkens	17. Circusdieren op transport
6. Het welzijn van vleeskuikens	18. Beschutting van dieren in de wei
7. Het welzijn van legkippen in kooien	19. Voeding van honden & katten
8. Mogelijkheid voor kippen en varkens om naar buiten te gaan	20. Leefomstandigheden van huisdieren
9. Couperen van staarten en dergelijke maatregelen	21. Huisvesting paarden
10. Op stal houden van koeien	22. Jagen om het wild te beheren
11. Het doden van eendagskuikens	23. Grote zoogdieren in de dierentuin
12. Het fokken van dikbil-koeien	24. Sportvisserij

Over het algemeen blijken de kwesties die respondenten als meest zorgwekkend zien, vaak ook relatief bekend zijn. De kwesties die in het kwadrant helemaal rechtsboven staan, zijn de zaken die de respondenten zowel zeer zorgwekkend vinden als waar men goed mee bekend is. Deze aspecten, zo kan beredeneerd worden, vragen dus veel beleidsaandacht, al was het maar omdat het publiek het probleem ernstig vindt en er goed bekend mee is.

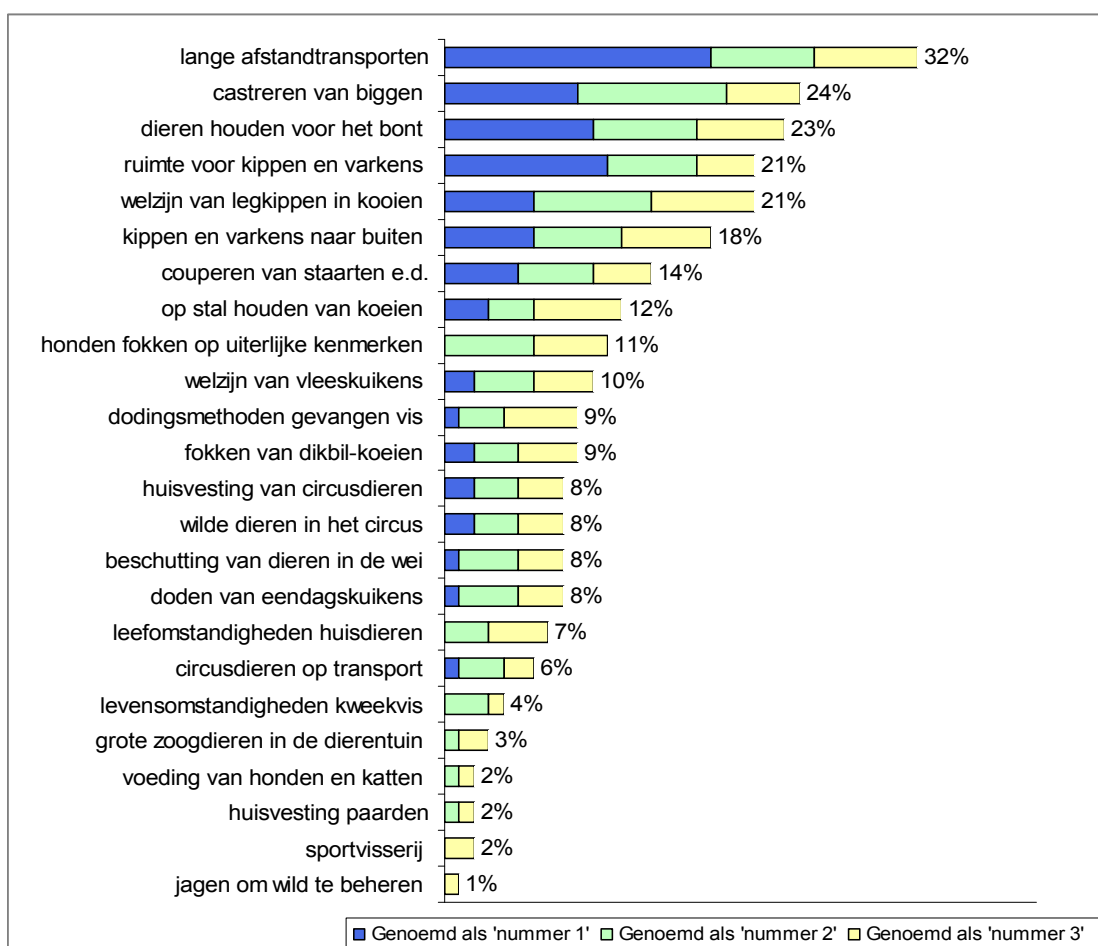
Opvallend is dat de respondenten vooraf niet zo op de hoogte waren van het fokken van honden op uiterlijke kenmerken (kwestie 2), maar als hen deze kwestie wordt voorgelegd, vindt men het wel een zeer kwalijke zaak. Ook deze kwestie vraagt dus beleidsaandacht, al is draagvlak voor overheidsingrijpen minder manifest, aangezien het brede publiek minder bekend is met het probleem.

2.3.3 Wat verdient urgente aandacht?

De respondenten kregen daarna nogmaals de kwesties voorgelegd en werden gevraagd de drie issues aan te geven die volgens hen het meest urgent moeten worden aangepakt.

Dit levert de onderstaande figuur op, waarbij de verschillende kleuren aangeven hoe vaak een bepaalde kwestie als eerste, tweede of derde meest urgente kwestie is genoemd. Het percentage aan de rechterkant geeft het totaal van de gekleurde staven aan.

Figuur 2.5: urgentie kwesties rond dierenwelzijn (n=1016)

De resultaten zijn consistent met de eerdere bevindingen. De kwesties die men het meest zorgwekkend vindt, ziet men ook als de problemen die met de grootste urgentie moeten worden aangepakt. Dat zijn dus de lange afstandtransporten van varkens en kalveren, het castreren van biggen en dieren houden voor het bont. Opvallend is echter dat het fokken van honden op uiterlijke kenmerken niet meer zo urgent is, terwijl deze kwestie eerder als een van de meest zorgwekkende naar voren kwam. Kennelijk vindt men dat de situaties in de intensieve veehouderij eerder aandacht behoeven cq. met grotere prioriteit moeten worden aangepakt.

Er zijn enkele verschillen waarneembaar tussen subgroepen respondenten als het gaat om de meest urgente kwestie. Het meest opvallende verschil is dat vegetariërs vaker vinden dat het welzijn van legkippen de meest urgente kwestie is (16%).

2.3.4 Wie is verantwoordelijk voor een oplossing?

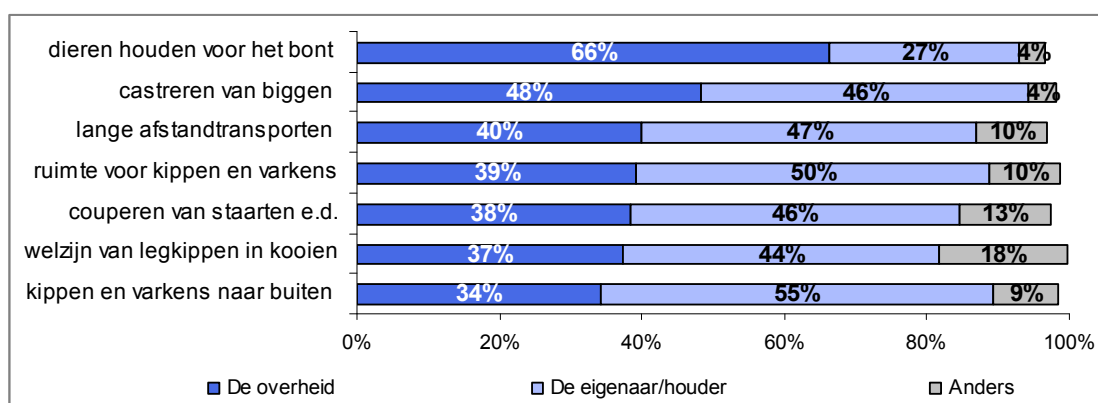
Aan de respondenten is gevraagd wie men verantwoordelijk acht om de meest urgente kwesties op te lossen.

Wie of welke mensen dragen volgens u de eerste verantwoordelijkheid voor het vinden van een oplossing?

- De overheid
- De eigenaar/houder
- Anders, namelijk....

We beperken ons hier tot de zes meest urgente kwesties volgens de respondenten. Voor de andere kwesties is het aantal respondenten te klein om zinnige uitspraken te doen.

Figuur 2.6: verantwoordelijkheid

De overheid krijgt een grote rol toebedeeld bij het vinden van oplossingen voor de kwesties, vooral wat betreft de pelsfokkerijen (houden van dieren voor het bont). In dit onderzoek is niet verder nagegaan waar deze oplossing, volgens de respondenten, uit zou kunnen/moeten bestaan. Bij de overige kwesties vindt een groot deel van de respondenten dat de houder of de eigenaar van het dier de aangewezen persoon is om de situatie te verbeteren.

Opvallend is dat de verantwoordelijkheid voor het vinden van een oplossing nauwelijks bij 'anderen' wordt neergelegd. Het hoogste percentage betreft 18%, in geval van de kwestie van de legkippen in kooien. De respondenten die voor de optie 'anders' hebben gekozen, noemen hier doorgaans de (eier-)consument als (mede)verantwoordelijk. Zo schrijft een respondent:

“Wij, de consument! Wij kiezen allemaal massaal voor goedkoop vlees en goedkope eieren en houden misstanden hierdoor in stand.”

2.4 Dilemma's rond dierenwelzijn

Aan de respondenten is een negental dilemma's voorgelegd in de vorm van twee tegenstellingen. Gevraagd is steeds 'positie te kiezen' tussen twee tegengestelde opinies. Met behulp van een 7-puntsschaal hebben respondenten kunnen aangeven naar welke stelling hun voorkeur het meest uitgaat. Onderstaande figuur (volgende pagina) geeft aan hoeveel procent van de respondenten geneigd is te kiezen voor de opinie aan de linkerkant (blauwe gedeeltes) dan wel de opinie aan de rechterkant (het geel, oranje en rode gedeelte). Het grijze gedeelte geeft aan hoe groot het percentage respondenten is dat een middenpositie inneemt en dus geen uitgesproken keuze maakt tussen de twee.

Figuur 2.6: wat is uw positie in de volgende dilemma's ? (n=1016)

<p>1. Dieren horen niet gefokt te worden om hun bont. Voor bont zijn bovendien prima vervangende producten beschikbaar.</p>	<p>Bont is een natuurlijk product, net als vlees en leer. Er is geen principieel verschil tussen het houden van pelsdieren en het houden van kippen of koeien.</p>
<p>2. Ik vind dat de overheid regels moet opstellen over welke huisdieren je in Nederland mag houden en hoe je deze dient te houden en verzorgen.</p>	<p>Mensen kunnen zelf wel uitmaken hoe ze met hun huisdieren moeten omgaan. Regelgeving vanuit de overheid vind ik onnodig.</p>
<p>3. Grote dieren, zoals olifanten en leeuwen, in een dierentuin zijn van belang voor een beter begrip van de mens (kinderen) voor de natuur.</p>	<p>Grote dieren, zoals olifanten en tijgers, horen niet in de dierentuin.</p>
<p>4. Grote dieren in een circus behoren tot een eeuwenoude traditie en zijn een belangrijke bron van plezier en bewondering.</p>	<p>Grote dieren horen niet in een circus; er zijn voldoende andere manieren om de mensen te vermaken.</p>
<p>5. Om schade door wild (ganzen, herten etc.) te voorkomen en het wild te beheren en gezond te houden is het af en toe nodig om bepaalde exemplaren af te schieten.</p>	<p>Het jagen van wild is verwerpelijk; er moeten andere manieren worden aangewend om het wild in Nederland te beheren.</p>
<p>6. Als een wild dier in een natuurgebied in Nederland ziek of gewond is, moet het dier worden opgevangen en verzorgd.</p>	<p>Een wild dier hoort in de natuur en laat je in principe met rust, ook al is het dier ziek of gewond.</p>
<p>7. Bij het kopen van producten als vlees, eieren of melk let ik er vooral op of de producten diervriendelijk zijn geproduceerd.</p>	<p>Bij het kopen van producten als vlees, eieren of melk let ik vooral op de prijs.</p>
<p>8. Kippenhouderijen in Nederland moeten nu eenmaal concurreren met landen waar men minder streng let op dierenwelzijn. Van Nederlandse kippenhouderijen kan niet verwacht worden dat het dierenwelzijn tot het uiterste wordt nagestreefd.</p>	<p>Als de intensieve kippenhouderij niet diervriendelijker kan worden, dan moet deze bedrijfstak maar uit Nederland verdwijnen.</p>
<p>9. Sportvisserij is een onschuldig tijdverdrijf waar veel mensen ontspanning bij vinden. De dieren merken er weinig van.</p>	<p>Sportvisserij is het veroorzaken van onnodig leed en moet verboden worden.</p>

Enkele opvallende resultaten zijn:

- Zoals al eerder beschreven, zijn de respondenten fel tegen het fokken van dieren voor bont (dilemma 1). Ook vindt een meerderheid dat de overheid regels moet opstellen over welke huisdieren je in Nederland mag houden en hoe je deze dient te houden en verzorgen (dilemma 2).
- De respondenten hebben niet zoveel moeite met grote dieren in de dierentuin voor educatieve redenen (dilemma 3). Een grote groep is het echter niet mee eens om voor het vermaak grote dieren in het circus te houden (dilemma 4).
- Het afschieten van wild lijkt geaccepteerd (dilemma 5). Over de vraag of wilde dieren in de natuur met rust gelaten moeten worden, ook al is het dier ziek of gewond, zijn de meningen meer verdeeld (dilemma 6).
- Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan bij het kopen van producten als vlees, eieren of melk vooral erop te letten of de producten diervriendelijk zijn geproduceerd (dilemma 7). Over de (toekomstige) positie van kippenhouderijen in Nederland neemt men vaak een middenpositie in (dilemma 8).

Tussen groepen komen nogal wat verschillen naar voren. Op hoofdlijnen vallen de volgende zaken op.

- Vrouwen kiezen veel meer dan mannen voor de diervriendelijke variant in de voorgelegde stellingen. Zo zijn ze feller tegen bont en tegen jagen, zeggen ze eerder te kiezen voor diervriendelijke producten en zijn ze vaker van mening dat zieke of gewonde dieren in natuurgebieden moeten worden geholpen.
- Ook lager opgeleiden vinden vaker dat dieren in de natuur goed moeten worden verzorgd en dat fokken voor het bont niet zou moeten mogen.
- Tot slot valt, zoals te verwachten, op te merken dat de volgende groepen vaker kiezen voor het dierenwelzijn in de voorgelegde stellingen: de leden van organisaties op het gebied van dierenwelzijn, eigenaren van een huisdier en de vegetariërs.

3 Samenvattende conclusies

In opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst/Dienst Publiek en Communicatie (RVD/DPC) en het ministerie van Landbouw Natuur en Voedselveiligheid (LNV) heeft Ergom bureau voor markt- en beleidsonderzoek een publieksonderzoek verricht over dierenwelzijn. Daartoe is een enquête gehouden onder een representatieve steekproef uit de Nederlandse bevolking. Het veldwerk is in september 2007 uitgevoerd. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies.

Dierenwelzijn is een belangrijk onderwerp

Zoals was voorzien bij de aanvang van het onderzoek, is vastgesteld dat dierenwelzijn als thema nogal leeft onder de Nederlandse bevolking. Zo'n driekwart van de bevolking vindt dierenwelzijn een belangrijk tot zeer belangrijk onderwerp, waar nooit teveel aandacht voor kan zijn.

Niet iedereen heeft er direct beelden bij

Opmerkelijk is echter dat ongeveer een derde van de respondenten *niet* spontaan associaties heeft bij het onderwerp 'dierenwelzijn'. Kennelijk heeft niet iedereen bij het onderwerp direct 'een beeld', en is ook niet iedereen goed op de hoogte van waar het zoal om gaat bij dit onderwerp. Deze bevinding wordt gestaafd door de vaststelling dat 45% van de respondenten zichzelf onvoldoende op de hoogte acht van het thema dierenwelzijn. Velen vinden dierenwelzijn dus een belangrijke zaak, maar menen tevens dat men er niet alles van weet. Er lijkt dus ruimte voor meer gerichte informatie.

Genuanceerd oordeel over de situatie in Nederland

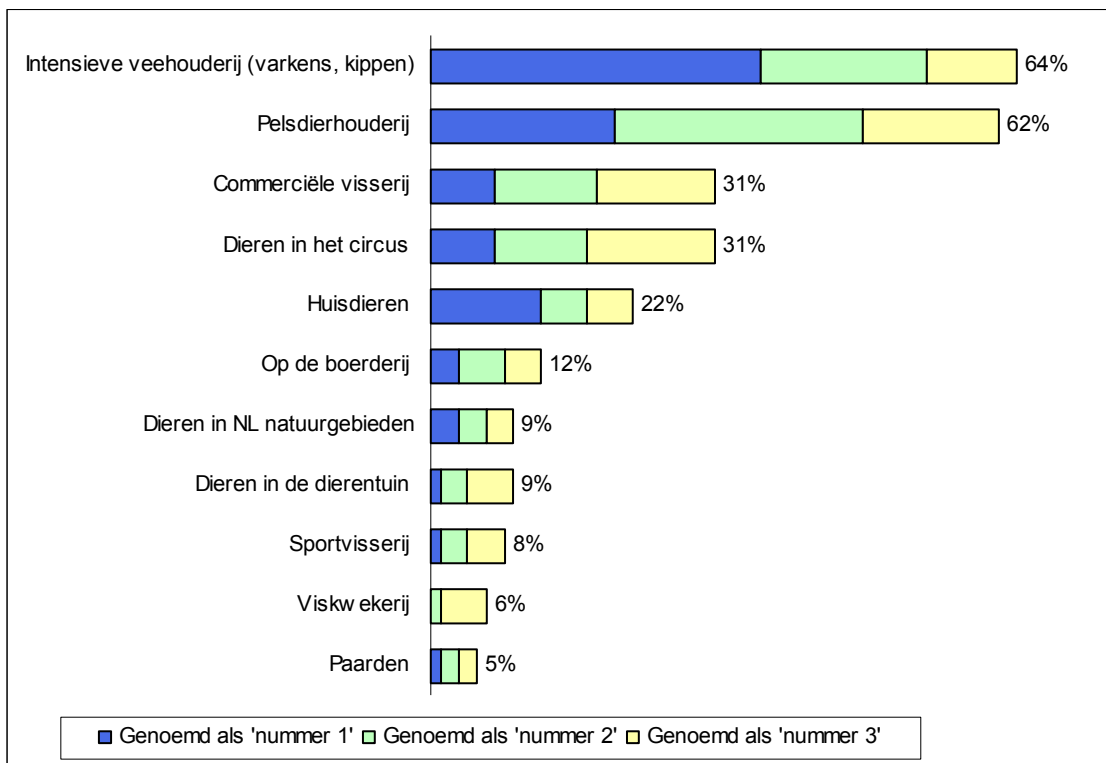
Hoewel er zorgen zijn, is het over de hele linie geen kommer en kwel wat betreft het dierenwelzijn in Nederland. Veel burgers denken genuanceerd over de situatie in eigen land; het gaat *redelijk* (53%), *neutraal* (15%) of *matig* (16%) met het dierenwelzijn, niet per se *goed* (11%) of *slecht* (4%). Daarbij verwijst men enerzijds naar het feit dat er in Nederland toch al veel regelgeving is op dit gebied; anderzijds verwijst men naar de situatie in veel andere landen, waar naar het idee van velen het welzijn van dieren (nog) meer onder druk staat dan bij ons. En toch: desgevraagd vindt bijna de helft van de burgers dat de overheid *onvoldoende* aandacht schenkt aan het thema. De situatie in Nederland is niet slecht, maar kan altijd beter, zo redeneert men kennelijk.

De rangschikking naar zorgwekkendheid

Aan de respondenten is een lijst met sectoren voorgelegd en gevraagd in welke drie hiervan de situatie rond het dierenwelzijn het meest zorgwekkend is.

De resultaten zijn weergegeven in de volgende figuur, waarbij de verschillende kleuren aangeven hoe vaak een bepaalde sector in termen van 'zorgwekkendheid' op de eerste, tweede of derde plaats is genoemd. Het percentage aan de rechterkant geeft het totaal van de gekleurde staven aan.

Figuur 3.1: waar is dierenwelzijn het meest zorgwekkend?

- *Intensieve veehouderij de meest zorgwekkende sector*

Naar inschatting van veel burgers is het dierenwelzijn het meest in geding in de intensieve veehouderij oftewel de 'bio-industrie', zoals de respondenten deze sector aanduiden. De leefomstandigheden van met name kippen en varkens zijn zeer slecht volgens de respondenten; de behuizing is te krap, de beesten worden slecht verzorgd. Winst maken lijkt in deze sector belangrijker dan het welzijn van het dier, zo oordeelt men. De intensieve veehouderij is daarom ook de sector die volgens een grote groep Nederlanders het meest urgent om verbetering vraagt. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt zowel bij de overheid als bij de sector zelf (in casu de eigenaar/houder van het dier).

Ook als aan de respondenten een groot aantal concrete praktijken (aangeduid als 'kwes-ties') ter beoordeling wordt voorgelegd, zijn het vooral praktijken in de intensieve veehouderij die naar de mening van het publiek met de grootste urgentie moeten worden aangepakt, zoals het *onverdoofd castreren van biggen*, de *bepaalde leefruimte van kippen en varkens* en *het welzijn van legkippen*. De kwestie die volgens het publiek met de hoogste urgentie moet worden aangepakt heeft betrekking op de **langeafstandstransporten**. Dat er tijdens de uitvoering van de enquête enkele incidenten met veevervoer het nieuws haalden, heeft hier op waarschijnlijk invloed gehad.

- *Voor pelsdierhouderij is er weinig begrip onder de bevolking*

Bont wordt gezien als een overbodig luxe-artikel en het fokken van pelsdieren wordt door velen dus gepercipieerd als een vorm van onnodig dierenleed. Het betreft een praktijk die volgens een substantieel aantal burgers hoog op de lijst staat van urgent aan te pakken kwesties.

- *De commerciële visserij baart zorgen, maar vooral van ecologische aard*

De commerciële visserij wordt *spontaan* nauwelijks opgemerkt als een sector waarin het dierenwelzijn te wensen overlaat; het is beslist geen 'top of mind' onderwerp. Wanneer

men echter de sector krijgt voorgelegd, wordt deze op nummer 3 gezet op de lijst van zorgwekkende sectoren. Het gaat de respondenten hierbij echter niet alleen, of zelfs niet in de eerste plaats om het dierenwelzijn; de zorg van veel mensen betreft veeleer de overbevoering en de ecologische gevolgen hiervan.

- *Zorgen om het circusdier*

Als vierde in de rangorde worden dieren in het circus genoemd als een sector waarin het welzijn van dieren moet worden aangepakt. De kleine behuizing, de vele transporten en het opvoeren van trucjes zijn de onderwerpen waarover de respondenten zich zorgen maken.

- *De zorg om huisdieren*

Een andere categorie dieren waar men zich zorgen over maakt zijn de huisdieren. Het is vooral de ondoordachtheid van mensen bij de aanschaf van een huisdier waar men zich aan stoort. Mensen verzorgen vervolgens hun dieren niet goed of 'dumpen' de dieren als het ze teveel wordt. Bijna de helft van de respondenten vindt dan ook dat de overheid regels moet opstellen over het houden en verzorgen van huisdieren.

Toch past hier een nuancering: het leed rond huisdieren wordt vooral spontaan genoemd. Als men daarentegen voorgelegde kwesties rond dierenwelzijn moet beoordelen, wordt het houden van huisdieren als een relatief minder groot probleem aangeduid. Kennelijk associeert men dierenwelzijn in eerste instantie met de dieren in de eigen leefwereld (de huisdieren); in tweede instantie echter wijst men vooral de pelsdierhouderij, de commerciële visserij en dieren in het circus aan als zorgwekkende kwesties.

- *Er zijn ook relatief probleemloze sectoren en dieren*

Het minst zorgen maakt de Nederlander zich over paarden, dieren in de natuurgebieden, dieren in de dierentuin, kweekvis en de sportvisserij.

Situatie rond proefdieren worden spontaan genoemd als zorgwekkend

Hoewel proefdieren buiten het bestek van het onderzoek vallen, en er niet over doorggevraagd is, wordt het thema spontaan door respondenten naar voren gebracht. In de beleving van veel burgers vraagt dit thema aandacht in het kader van dierenwelzijn, vooral als het gaat om dieren die gebruikt worden voor het testen van cosmetica.

De invloed van achtergrondgegevens op de perceptie van burgers

In het algemeen geldt dat vrouwen meer dan mannen betrokken zijn bij het dierenleed in Nederland. Verder vinden, zoals te verwachten, huisdierbezitters, mensen die lid zijn van een dierenorganisatie en vegetariërs het thema dierenwelzijn vaker dan andere groepen een belangrijk onderwerp en zijn genoemde categorieën het meest kritisch over de gesteldheid van dierenwelzijn in Nederland. Opvallend is dat er nauwelijks regionale verschillen naar voren komen of verschillen naar verstedelijking. Hieruit kunnen we concluderen dat mensen in Nederland ongeveer hetzelfde denken over het dierenwelzijn, los van regio of woonplaats.